

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 1. Quid relatio in vniuersum, & quotuplex.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

QVÆSTIO I.

Quid sit relatio in vniuersum, & quotuplex?

² Aristot. in lib. Prædicam. cap. de *Ad aliquid* (ita enim appellat ipse relatiua) reiectâ antiquiore relatiuorum definitione, suam sic exhibet: *Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodammodo se habere.* Id est, relatiua sunt, quæ ex conceptu suo ad aliquid referuntur, ipsumve respiciunt aliquomodo. In lib. autem 5. *Metaph. c. 15.* ad tria genera reducit omnes omnino relationes; ita, quod primi generis sint, quæ fundantur in vnitæte, & numero quavis ratione; cuiusmodi sunt relatio similitudinis habentium vnam qualitatem, æqualitatis habentium vnam quantitatem, & identitatis habentium vnam substantiam, siue essentiam. Tum relationes dupli, & dimidi, tripli, & tertie partis, excedentis, & excessi, & cæteræ huiusmodi; necnon relationes dissimilium, inæqualium, distinctorum, &c. Secundi autem generis relationes fundatæ in actione, & passione, eaque siue præsentæ, siue præteritæ, siue futuræ, vt causæ, & effectus, patris, & filij, domini, & serui, mariti, & vxoris, & alia huiusmodi. Tertij denique generis relationes fundatæ in quouis alio actu, siue secundo, siue primo; vt sunt relationes scientiæ, seu scientis, & scibilis; intellectus, seu intelligentis, & intelligibilis; sensus, seu sentientis, & sentibilis; mensuræ, seu mensurantis, & mensurabilis, & similes. Quas omnes aliqui dicunt in mensurâ, & mensurabili vniuersè fundari, quasi id voluerit Arist. non tamen bene: quia Arist. dumtaxat intendit inter alia exempla relationum ad hoc tertium genus spectantium, pro exemplo ponere relationes mensuræ, & mensurabilis, vt constat ex textu.

³ Cæterum pro resolutione breuissimâ multarum difficultatum, quæ latissimè ab Auctoribus controvertuntur circa materiam huius quæstionis, suppono primò ex vniuersali doctrinâ actuum traditâ *suprà disputatione 3.* omnem relationem, quâ talem ex suo conceptu formali actum quemdam esse alicuius subiecti ad aliquem terminum, per quem tale subiectum ad talem terminum referri dicitur. Sicut è conuerso omnis actus, quo quoduis subiectum circa quemvis terminum exerceri concipitur, relatio quædam est ex suo conceptu formali, quâ tale subiectum dicitur ad talem terminum referri, siue ipsum respicere. Quocirca de relatione in vniuersum proinde in præsentî philosophandum nobis est, atque de actu in vniuersum ibi philosophati sumus.

⁴ Vnde suppono secundo, iuxta dicta *ibidem*, aliquos actus; atque adeò aliquas relationes realiter esse tales, quales à nobis concipiuntur; atque adeò quales sunt formaliter, siue ex conceptu suo formali: quia realiter sunt modi quidam subiecti superadditi, eisque adhærentes, quibus subiecta ipsa circa terminos exerceri, siue versari, ad ipsosque subinde referri, siue ipsos respicere dicuntur. Talis enim est conceptus, quem nos formamus omnis actus significabilis per verbum; atque adeò etiam omnis relationis quâ talis, pro vt latius *loco citato* explicatum est. Sunt autem actus; atque adeò relationes huius generis, actio, quâ efficiens producit effectum; passio, quâ passum

recipit illum; vnio, quâ vnum extremum vnitur alteri, cognitio, quâ facultas cognoscitiua cognoscit obiectum; volitio, quâ obiectum vult facultas volitiua, &c.

Suppono tertio iuxta dicta *ibidem*, plerosque actus; atque adeò pleraque relationes non esse realiter tales, quales à nobis concipiuntur; atque adeò quales sunt formaliter; siue ex conceptu suo formali; tamen realiter dentur fundamenta, vnde nos tales desumimus conceptus; seu potius quæ nos per tales conceptus cognoscere intendimus. Huiusmodi autem fundamenta in triplici imprimis sunt differentia. Nam quædam adæquatè sunt identificata cum subiectis actuum, seu relationum; quædam adæquatè sunt ab illis distincta; & quædam partim identificata cum illis, & partim ab illis distincta sunt. e. g. actus, siue relatio, quâ dicitur scientia respicere tum obiectum scitum, tum intellectum scientem, aliud reale fundamentum non habet præter essentiam, siue entitatem ipsius scientiæ; atque adeò formalitas quædam est realis cum scientiâ ipsâ identificata adæquatè. Tantumdemque est de actu, siue relatione, quâ actio respicere dicitur principium, & effectum; & quâ vnio respicere dicitur extrema vnita; & quâ omnis creatura respicere dicitur Deum, vt causam primam sui, & quâ omne accidens physicum, & intrinsecum respicere dicitur suum subiectum inhærentis, siue adhærentis, &c. Actus verò, siue relatio, quâ obiectum prout cognitum, respicere dicitur cognoscentem, à quo cognoscitur pro vnicò fundamento reali habet ipsius cognoscentis cognitionem, quæ adæquatè ab obiecto ipso distincta est. Tantumdemque venit dicendum de actu, quo dicitur obiectum amari ab amante, videri à vidente, audiri ab audiente, &c. Actus denique, siue relatio, quâ dicitur vnum extremum assimilari alteri, pro fundamento reali habet entitates vtriusque extremi: quo fit, vt fundamentum eius partim identificatum sit cum eius subiecto, & partim distinctum ab illo. Et idem est de actu, siue relatione æqualitatis, dissimilitudinis, inæqualitatis, distinctionis vnius extremis ab alio, &c. Similiterque relatio paternitatis pro fundamento habet entitates patris, & filij, & generationem præteritam: & relatio dominij pro fundamento habet entitates domini, & serui, & titulum dominij præteritum, siue ille sit aliquis contractus, siue captio in bello, siue alius, &c. Deinde fundamenta relationis ab eius subiecto distincta siue adæquatè, siue tantum inadæquatè in triplici rursus sunt differentia. Aliquando enim requiritur, quòd omnia illa sint existentia de præsentî ad hoc, vt subiectum de præsentî denominetur, siue dicatur esse relatum aliquando verò tantum requiritur, vt aliquod eorum, vel aliqua existant de præsentî; aliquando denique nullius eorum existentia de præsentî requiritur, prout in exemplis adductis, in aliisque, quæ vniuersumque potest adducere, cernere est.

Appello autem fundamenta relationis ea omnia, quæ ex parte rerum requiruntur, vt subiectum denominetur relatum: quia hic est congruentior modus loquendi; tamen ab aliis communiter fundamentum relationis appelletur solum subiectum: terminus autem eius id, ad quod subiectum referri dicitur. Cætera autem, si quæ interueniunt requisita, ratio fundandi.

His

7 His positis, prima difficultas est, quid sit relatio prædicamentalis, quid transcendentalis, & quomodo differant inter se. Circa quæ quot capita, tot ferme sunt diuersi modi dicendi, in quibus modò recensendis non est, cur moremur. Videri enim possunt apud Tolet. Conimb. Rub. Arriagam & alios, qui de relatione agunt in *Log.* ad lib. Prædicam. Arist. cap. de *Ad aliquid*. Tum apud Suar. *disp.* 47. Petr. Hurt. *disp.* 15. Ouiedo *contr.* 9. & 10. *Metaph.* & alios, qui in *Metaph.* agunt de relatione ad lib. 5. Arist. cap. similiter de *Ad aliquid*, satisque sit impræsentiarum scire primò: Relationem transcendentalem ab omnibus communiter appellari eam, quæ adequatè est identificata realiter cum subiecto, quod per illam referri dicitur: pro vnicoque subinde fundamento reali habet solam essentiam, siue entitatem talis subiecti, iuxta dicta *suppositione tertia*. Secundò, actus relatiuos, qui re ipsa formalitatis sunt, id est, tales, quales à nobis cõcipiuntur iuxta dicta *suppositione secunda*, communiter numerari ab Auctoribus inter relationes transcendentales; non, quòd tales sint comparatione subiectorum, quorum sunt actus; sed, quòd per essentiam suam respiciunt tum ipsa subiecta, tum terminos. Tertio, omnes communiter condistinguere relationem prædicamentalem à transcendentali; vocareque prædicamentalem eam, quæ pertinet ad speciale prædicamentum relationis; ad quod proinde censent non pertinere transcendentalem, & consequenter; neque cadere sub definitionem Arist. *suprà* propositam, utpote, quæ solius prædicamentalis definitio est. Vtrum autem præter relationes, quas diximus appellari communiter transcendentales, ceteræ omnes commemoratæ, *suppositione tertia*, vel aliquæ tantum earum, & quamnam dicenda sint prædicamentales, & quomodo prædicamentales à non prædicamentibus differant, & qua ratione definitio dicta Aristotelis sit accipienda, ut solis prædicamentibus conueniat, variè ab Auctoribus explicari contenditur, ut apud præcitatos videri potest. De quibus omnibus, quid ego sentiam, paulò infra subiiciam.

8 Secunda, & potissima difficultas est. Quæ ratione relatio dicta prædicamentalis à dicta transcendentali, aut etiam ab aliis diuersa distinguatur à fundamentis, quibus innitur; siue, ut loquuntur alij, à suo fundamento, & termino, & ratione fundandi, aut identificetur cum illis. Prima sententia asserit, posito fundamento, & termino, & ratione fundandi pullulare modum quemdam ab his tribus distinctum, per quem sibi superadditum, & inhaerentem euadit fundamentum ipsum formaliter relatum ad terminum. Ita Rub. *suprà* q. 2. cum Caiet. Capreol. Ferrar. & aliis. Secunda sententia est, eiusmodi relationem cum fundamento, quod denominat adequatè esse identificatam realiter, requirere tamen, ut illud denominet relatum tanquam extrinsecam conditionem, quòd terminus, & ratio fundandi subsistant. Ita aliqui Thomistæ, tribuiturque Patri Soar. *suprà* sect. 2. Sed re verà Soar. ibi omnino censendus est stare pro tertia sententiâ, licet ad secundam relatum quantum ad modum loquendi videatur accedere. Est autem tertia, relationem prædicamentalem cum suo fundamento, termino, & ratione fundandi realiter esse identificatam; atque ita hæc tria omnino, & nihil amplius includere in suo conceptu reali. Ita cum multis à se relatis tenent Petr. Hurt. Arriag. & Ouied. *suprà*, & omnes alij Recentiores communiter; estque sententia S. Th. ut multis comprobatur Hurt.

Ego circa hac difficultatem assero primò, secundam sententiam commemoratam, quam Connotantium, siue Connotatorum, siue de connotatis appellant, omnino falsam esse, ut constat ex doctrina tradita à nobis, & demonstrata *suprà* *disp.* 9. q. 5. *proposit.* 19. quæ ad rem videnda.

Secundò assero, relationem dictam prædicamentalem nequiquam esse modum realem superadditum, & intrinsecum subiecto relato, ut prima sententia commemorata fert; sed prorsus esse idem loquendo realiter cum rebus, in quibus fundatur, siue cum suo fundamento, & termino, & ratione fundandi, ut fert tertia sententia. Itaque relatio similitudinis à parte rei aliud non est ab extremis similibus, & relatio æqualitatis aliud non est ab extremis æqualibus, & relatio distinctionis aliud non est ab extremis distinctis, & relatio paternitatis aliud non est ab entitatibus patris, & filij, & generationis præteritæ à quibus eisdem relatio filiationis etiam est indistincta, & in cæteris pariter.

Probat autem assertum, primò: quia eo præcisè, quòd vna quantitas à parte rei non excedit alteram dicitur ei æqualis; & eo præcisè, quòd vna alteram excedit dicitur ei inæqualis, & eo præcisè, quòd vna res est sicut altera, dicitur ei similis; & eo præcisè, quòd vnus homo generet alterum dicitur ille pater, hic filius: omni alio modo realiter superaddito penitus circumscripto; aliundeque talis modi realiter superadditi ex hisce rebus resultantis nullum extat indicium: ergo superflue talis modus, & sine fundamento adstruitur.

Secundò probatur: quia, posito Petro in rerum natura, Deus euadit illi dissimilis, est inæqualis in perfectione, & eius dominus à sola coexistentia cum Petro; quin Deo vllus modus intrinsecè inhaerens accrescat, ut est notissimum: cum Deus, eiusmodi modorum prorsus sit incapax, ut constat: ergo Petrus pariter absque vllò eiusmodi modorum sibi accrescente à sola coexistentia cum Deo euadet ipsi dissimilis, & inæqualis, & seruus. Tantundem ergo ob eandem prorsus rationem de cæteris extremis relatis prædicamentaliè censendum est.

Tertio probatur: quia, supposito fundamento, & termino, & ratione fundandi omnino necessariò fundamentum euadit relatum ad terminum. Ob id enim veritas hæc: *Tres anguli cuiusvis trianguli sunt æquales duobus rectis*; & vniuersim omnes veritates geometricæ, & arithmeticæ ex diuersarum quantitatum comparationibus resultant, in huiusmodique proinde relationibus consistentes, omnino sunt necessariae, ut constat: at si tales relationes in modis superadditis consisterent, etiam supposito fundamento, & termino, & ratione fundandi non euaderet necessariò fundamentum relatum ad terminum: quia adhuc eis suppositis, nõ esset cur Deus non posset impedire cuiusvis modi superadditi productionem, & existentiam, saltem de potentia sua absolutâ: ergo.

Quartò probatur: quia supposito subiecto relationis, si ad positionem termini, & rationis fundandi naturaliter resularet, producereturque in ipso subiecto modus intrinsecus superadditus, quo euaderet relatum ad terminum, ad motu vniuersi cuiusq; atomi, & vniuersè ad positionem vniuersi cuiusq; creaturæ producerentur in reliquis omnibus vniuersi innumeri intrinseci modi, quibus intrinsecè mutarentur, siquidem posita denud quouis creatura, omnes reliquæ euaderent denud similes illi, vel dissimiles, æquales, vel inæquales, distinctæ, distantes, &c. Quis autem non censet absurdum asserere,

ad positionem singulorum accidentium, & substantiarum, quæ in omnibus temporis instantibus producuntur, caros, & elementa, & mixta, & singulas eorum partes seorsim; omnes Angelos, & animas, & omnes demum mundi entitates tam remotè diffitas loco, tot per singula instantia temporis intrinsecas pati mutationes? maxime cum nulla se prodant earum necessitas.

15 Quintò probatur: quia si relatio esset modus realis resultans in subiecto ad positionem termini; atque aded in omnibus rebus ad positionem cuiusvis, iuxta *superius* dicta; ad positionem cuiusvis relationis resultaret alia in omnibus rebus, & ad positionem huius alia, & sic in infinitum: quia, quavis positâ, euaerent omnes res similes illis, vel dissimiles, æquales, vel inæquales, &c. processus autem infinitus effectuum de facto saltem admitti nequit, ut in confesso est apud omnes, & nos ostendimus *suo loco*. Neque suppositâ doctrinâ, quam impugnamus, talis processus vitari potest: quia licet vnus modi non detur, alius ei præstans, quod ipse habet per suam essentiam (ob id enim vnio non vnitur per aliam vnionem extremis per eam vnitis: quia vnitur eis per suam essentiam; & actio non fit per aliam actionem ab agente per eam effectum, quia fit ab ipso per suam essentiam, &c.) at vnus modi alijs debet dari ad præstandum illi, quod ipse non habet per suam essentiam, quando id sine modo superaddito præstari nequit; vti euenit in proposito iuxta sententiam, quam refellimus: Propterea enim licet vnionis partium caloris non detur alia, quâ eis vnitur, quia per se essentialiter eis vnitur: at alia datur, quâ vnitur subiecto, cui vnitur calor: quia vnio partium caloris non magis, quam calor ipse habet per suam essentiam vniri subiecto: supponimus autem, calorem per vnionem superadditam subiecto vniri. Pariter ergo licet relatio, quâ Petrus est simili Joanni aliâ relatione non egeat, quâ ad Petrum, & Joannem referatur: quia ad eos referri habet per suam essentiam; attamen, ut referatur ad alias relationes aliorum extremorum, & omnino ad alias omnes entitates, ad quas non per essentiam, sed ex accidente referatur: nequit non aliâ egere superaddita relatione, suppositâ aduersâ sententiâ. Ex quo processum infinitum commemoratum statim sequi, compertum est.

16 Sextò probatur. Quia nemo est etiam Aduersarius, qui non admittat aliquas denominationes extrinsecas, aut semiextrinsecas nullum modum superadditum appingentes subiecto denominato. Tales enim videntur omnes reputare denominationes cogniti à cognoscente, amati ab amante, coexistentis cum alio in eodem tempore, cohabitantis cum alio in eadem domo, vel vrbe, & similes: at istæ denominationes non minus sunt relatiuæ ex conceptu suo quam denominationes patris, filij, similis, æqualis, dissimilis, inæqualis, & cetera, quas relationes appellant prædicamentales, ut satis ex se apparet: igitur neque relationes, quas dicunt prædicamentales appingunt modum superadditum subiecto relato; sed omnes æquæ denominationes merè extrinsecæ, aut merè semiextrinsecæ sunt. Mitto aliam: nam hæc sufficiunt pro opinione iam exoletâ penitus abiiciendâ.

17 Ex his infertur, relationes, quas prædicamentales appellant ex suo conceptu formali relationes rationis esse non fictas, sed supposititias, quales sunt denominationes extrinsecæ, & semiextrinsecæ, pro-
ut supra disput. 12. q. 3. statutum est. Quod tamen non tollit, quominus eæ, loquendo absolute, relatio-

nes appellantur reales: quia fundamenta, vnde à nobis sumuntur, seu potius, quæ ab intellectu nostro cognoscere intenduntur, dum earum conceptus format, realia sunt. De quo plura in *ea q. 3. aliisque in locis ibi citatis* videnda sunt.

Sed contra doctrinam statutam obici solet. Sequi ex sententia stabilita non dari speciale genus, seu prædicamentum relationis, contra Arist. & omnes. Tum quia fundamenta realia, à quibus relatio prædicamentalis dicitur non distinguuntur sunt ad alia prædicamenta spectantes, ut est notissimum: tum quia plerumque saltem sunt entitates suapte naturâ non relatae, sed absolute: atque aded nisi per relationem superadditam referantur ad prædicamentum relationis spectare prout relata non possunt.

Respondent communiter Recentiores, & bene, 19
ut apud Ouiedo, & alios videre est, entitatem pertinentem ad vnum prædicamentum sub vno conceptu formali, posse sub alio ad aliud item pertinere: indeque etiam fieri, ut entitates in se absolute, prout cadentes sub nostrum conceptum comparatum, & relatiuum ad prædicamentum relatiuum, seu relationis pertinere dicantur. Aristot. quippe eo solum sine adstruxit prædicamenta, ut ad certas, diuersasque classes reduceret omnia prædicamenta, quæ nos de rebus prædicamus, congruenterque reuocauit ea ad decem genera, cum posset ad plura, aut ad pauciora; nec tam ad diuersitatem realem prædicatorum, quam ad formalem, quæ ex nostro modo concipiendi fortuitur attendit. Propterea *actionis, & passionis* ob earum diuersitatem formalem diuersa prædicamenta constituit, tamen si realiter sint idem. Et, quæ relatiuè concipiuntur sub genere *relationis* reposuit quidquid sit de eorum entitate in se absolute, aut non absolute. *Situs* etiam speciale fert prædicamentum, cum situs quædam præsentia sit contenta sub *ibi*; sicut, & *habere*, cuius itidem posuit speciale prædicamentum, quædam relatio est contenta sub *ad aliquid*; ipsumque *ibi* speciale prædicamentum fecit, cum locum, à quo non distinguitur, sub genere quantitatis posuerit; sub quo etiam posuit tempus, & tamen *quando*, quod quoddam tempus est, speciale etiam prædicamentum fecit. Numerum item sub prædicamento quantitatis locauit, cum tamen numerus pro materiali; & quoad suam entitatem realem per omnia genera vagetur: potest enim esse numerus substantiarum, aut relationum, aut qualitatum, aut actionum, &c. Ex quo patet, bene etiam posse relationem prout talem ad speciale prædicamentum relationis spectare, aut etiam ipsum constituere, tamen si materialiter, siue fundamentaliter sumpta per omnia prædicamenta vagetur. Ut hinc appareat, Arist. maiore cum latitudine processisse in constituendis, & numerandis prædicamentis, quam Expolitores eius communiter existimare videntur.

Vnde iam pro plena resolutione difficultatis primæ propositæ *num. 7.* videtur inferendum. Primò contra plerisque, Aristot. in lib. Prædicam. cap. de *Ad aliquid* omnem omnino relationem etiam, quæ vocant transcendentalem sua illa definitione *supra num. 2.* relata voluisse complecti. Agit enim *ibi* manifestè, sicut & lib. 5. *Metaph. cap. 15.* de omnibus prorsus, quæ sunt ad aliquid, pro exemplisque affert inter alia habitum, dispositionem, sensum, scientiam, positionem, accubitus, stationem, sessionem, &c. quorum multa saltem sunt ex genere eorum, quæ relata transcendentaliter nuncupantur. Et quidem, legenti textus Aristotelis *locis citatis* compertum

comperitur fieri, eum de omnibus omnino, quæ sunt ad aliquid vniuersalissime agere, & alioquin parum scientiæ processisset. Quod autem relatio dicta transcendentalis per plura, aut omnia prædicamenta vagetur entitatiue (quo titulo appellatur transcendentalis) nihil obstat, quominus sub speciali rationis conceptu ad speciale prædicamentum relationis pertineat; siquidem etiam relatio, quæ prædicamentalis dicitur, & tunc controuersia pertinet ad speciale prædicamentum relationis, per plura, aut omnia alia prædicamenta vagatur entitatiue, ut ex dictis *n. præced.* liquidum est.

21 Ex quo videtur inferendum secundò, relationem in vniuersum non bene diuidi communiter in prædicamentalem, & transcendentalem; siquidem utraque sic appellata, & prædicamentalis dici deberet, utpote spectans sumpta formaliter ad prædicamentum relationis ab Arist. institutum, & transcendentalem dici posset, utpote entitatiue transcendens alia prædicamenta. Quare relatio constitutiva prædicamenti relationis, quæ, ut reor, omnem omnino relationem realem amplectitur aliter mihi est diuidenda consentaneè ad diuisionem actus in genere tractatam *disp. 8. quæst. 3.* Primò quidem, in relationem re ipsa formalem, id est, talem re ipsa, qualis concipitur à nobis, cuiusmodi sunt actus relationis *supra num. 4.* commemorati (qui prout respectui formaliter ad prædicamentum relationis pertinere censendi sunt; tamen si quidam eorum, quæ talium specialia prædicamenta constituent) & in relationem re ipsa non formalem, sed fundamentalem duntaxat, quales sunt reliquæ omnes *num. 5.* recensitæ. Relatio autem non re ipsa; sed ex modo tantum concipiendi nostro formalis, rursus est triplex, iuxta *ibi* dicta secundum *esse* fundamentale, quod re ipsa habet considerata: alia, quæ adequatè identificatur cum subiecto per eam relatio; alia, quæ adequatè ab illo distinguitur; alia, quæ partim identificatur, partim distinguitur. De quo plura *ibidem*. Aduerto tamen, sub hanc diuisionem vniuersalius acceptam, etiam cadere relationem re ipsa formalem, utpote, quæ à suo subiecto realiter adequatè distincta est. Est quippè, ut sic diuisio adequata relationis vniuersalissime sumpta.

22 Vnde tertio videtur inferendum, omnem denominationem extrinsecam, aut semiextrinsecam ex suo conceptu formali respectui iuxta doctrinam statutam *disp. 12. q. 3.* ad prædicamentum relationis Aristotelicū pertinere, siquidem omnis talis denominatio sub membris prædictis relationis prædicamentalis continetur, ut constat. Et quidem denominationes scibilis, sensibilibis, mensurabilis, & aliæ huiusmodi, quæ extrinsecæ reputantur communiter inter ea, quæ dicuntur ad aliquid; ad dictumque proinde prædicamentum pertinent, numerantur ab Aristotele.

23 Iam tertia difficultas est; quænam relationum appellanda sit relatio secundum dici, & quænam relatio secundum esse. In quo variè etiam sunt Auctores, ut apud præcitatos videri potest. Illi tamen sequendi sunt, qui solam relationem rationis vocant secundum dici; loquuntur autem de relatione rationis fictâ. Nam, quæ suppositicia est non obest, quominus conceptus, cui conuenit relatio realis, atque adeò secundum esse dicatur iuxta dicta *n. 17.*

24 Quarta difficultas est. Quot aliis diuisionibus præterea relatio sumpta vniuersè diuidenda est. Primò namque, diuidi solet in realem, & rationis. De qua diuisione nihil est quod oporteat addere ad

dicta *d. 12.* de natura entis rationis, prout condistincti ab ente reali. Vnde etiam constat, quomodo relationi reali, & rationis vnus conceptus communis, & vniocus dari possit, aut secus. Id solum aduerto, Caiet. & Canar. communiter ab omnibus reijci, quatenus *1. p. q. 28. art. 2.* dixerunt, relationem quantumuis realem secundum *esse in*, neque realem, neque rationis esse secundum *esse ad*; sed quid præscindens à reali, & rationis; sed non bene: quia relatio tam quoad respectum ad terminum, quem vocant *esse ad*, quam quoad respectum ad subiectum, quem vocant *esse in* potest esse, aut purè realis, aut purè rationis, aut quid præscindens à reali, & rationis, prout ex doctrinâ traditâ *disp. 12. q. 1. & in præsentis q.* quisque potest colligere.

Secundò diuidi solet relatio in mutuam, & non 25 mutuam, rursusque mutua in æquiparantiâ, & disquiparantiâ. Appellatur autem mutua, quando ita subiectum refertur ad terminum, ut etiam terminus referatur ad subiectum; quando autem relatio termini ad subiectum diuersa est à relatione subiecti ad terminum, ut euenit in relationibus patris, & filij, tunc vocant relationem mutuam disquiparantiâ: æquiparantiâ autem, quando non est diuersa, ut euenit in relationibus, quibus duo extrema inuicem sunt similia, aut æqualia. Non mutuam autem relationem dicunt, quâ subiectum ita refertur ad terminum, ut terminus ad subiectum nullatenus relatus sit, qualem censent relationem, quâ creatura refertur ad Deum. Ego verò arbitror primò, iuxta hunc loquendi modum nullam esse relationem non mutuam: quia nequit subiectum referri ad terminum, quin terminus ad subiectum referatur relatione diuersa; siquidem eo ipso, quod subiectum per suam relationem respicit terminum, nequit non terminus denominari relatiue respectus à subiecto, terminansque relationem eius, ut patet; quod etiam euenit in Deo respectu creaturæ. Vnde arbitror secundò, multò aptiorem fore loquutionem, si tantum dicamus, relationem esse mutuam, quando subiectum, & terminus inuicem referuntur relationibus eiusdem rationis specificæ, ut sunt similitudinis, æqualitatis, distinctionis, & aliæ huiusmodi. Secus, quando diuersæ, ut sunt relationes paternitatis, & filiationis, mariti, & vxoris, domini, & serui, & similes. Quo ego pacto loquar, cum opus fuerit. Mitto alias diuisiones, quæ in iam *supra* traditas recidunt, aut recidere debent.

Quinta difficultas est. An relatio prædicamentalis requiratur terminum existentem. Affirmant communiter Auctores, ut videre est apud Soar. *disp. 47. Metaph. scilicet. 8.* & Ouid. *conuen. 9. Metaph. punct. 3.* Ego verò, ut certum apud omnes statuo, ex relationibus tum adequatè indistinctis, tum adequatè distinctis, tum partim indistinctis, & partim distinctis realiter à suo subiecto aliquas esse, quæ non requirunt terminum existentem; ut cernere est in relatione, quâ scientia de obiecto non existente refertur ad ipsum, & in relatione, quâ obiectum existens à scientiâ non existente scibile dicitur; & in relatione, quâ hominem dies dicitur prior crastino; & aliquas esse, quæ requirunt terminum existentem; ut etiam apparet in relatione connexionis creaturæ cum Deo, & in relatione, quâ obiectum ab existente visione dicitur visum, & in relatione domini serui existentis. Quo posito, videant nunc Auctores, ad quod horum trium generum (omnem relationem

excoli

excogitabilem comprehendendum iuxta dicta *numer. 21* relationem prædicamentalem reducant, ut sua assertio vera sit. Vel quam ipsi appellent relationem prædicamentalem, ut difficultas proposita locum habeat. Apud me enim, qui omnem omnino relationem prædicamentalem censeo appellandam, conspicua est eius resolutio, ut constat ex dictis; nimirum aliquas relationes prædicamentales exigere terminum existentem, aliquas verò secus. Quomodo autem relatio, quæ denominatio est re ipsa subiecto extrinseca, aut semiextrinseca, & consequenter essentia quædam per accidens dici possit existere tamen non omnes partes eius sint existentes, ex doctrinâ vniuersali traditâ *suprà disp. 9. q. 5.* constat. Quæ ad rem rocolenda.

27 Sexta difficultas est; vtrum relatio terminetur ad absolutum: an verò ad respectum. Sunt, qui censent, ad respectum, quia tale, terminari. In quibus est *Rub. suprà quæst. 7.* Soar. verò *sect. 17.* Hurtad. *sect. 7.* Ouid. *punct. 5.* & cæteri ferè omnes communiter ad absolutum terminari assentiant; quibus assentior: nempe relatio paternitatis ex suo conceptu non respicit filium reduplicatiuè prout filium; siue prout relatum ad patrem; sed præcisè prout homo quidam est; & relatio, quâ A, est dissimilis B, non respicit B, prout dissimile ipsi A; sed præcisè quoad entitatem, quam habet, & in cæteris pariter. Quod certè adde ex terminis ipsis videtur notum, ut miror, aliquos esse, qui oppositum senserint. Probat tamen insuper primò: quia oculi non vident candorem, ut vilum; sed præcisè secundum se: & agens non producit effectum ut productum; sed præcisè secundum se: & creatura non respicit Deum ut respectum; sed præcisè secundum se, ut est notissimum: ergo tantumdem est dicendum de cæteris relationibus. Secundò: quia si A, esset dissimilis B, prout sibi dissimili, esset dissimilis illi, ut supponitur, & simul non esset dissimilis: quia A, & B formaliter, prout dissimilia inuicem non sunt dissimilia: sed similia à relationibus similibus dissimilitudinis, quas habent. Est igitur vnumquodque eorum dissimile alteri quoad entitatem præcisè considerato. Tertiò: quia homo eius tantum termini dicitur esse pater, quem physice genuit: at non genuit physice filium reduplicatiuè prout filium; siquidem in conceptu reali filij, quâ talis, entitas filij, & entitas patris & entitas generationis intrat: prout constat ex doctrinâ traditâ *suprà num. 8.* & certum est, non genuisse suam, generationisque entitates: sed solam entitatem filij; ergo huius tantum pater est: ad hancque proinde præcisè terminatur paternitatis relatio. Quartò denique à priori: quia, ut subiectum referatur ad terminum impertinens est, quod terminus vicissim referatur ad subiectum ipsum. Nam sicut relatio subiecti ad terminum non poscit, quod terminus, referatur ad subiectum relatione eiusdem rationis, ut patet, quando relatio subiecti ad terminum non mutua est: ita non poscit quod vltimò referatur: ergo subiectum non refertur ad terminum, prout ad se vicissim relatum; sed tantum ad termini entitatem præcisè. Hæc satis. Quæ autem ex aduerso obici possunt leuiores sunt, quam, ut in eis dicendis morari oporteat: apud Auctores commemoratos videri possunt.

28 Septima difficultas est. An relationes suscipiant magis, & minus. Dico cum communi, aliquas suscipere, ut relationes inæqualitatis, *Pharus Scient. Tom. I.*

dissimilitudinis, &c. Aliquas verò non suscipere, ut relationes æqualitatis, distinctionis, & similes.

Octaua difficultas est. Vtrum aliqua relatio ad terminum impossibilem esse possit. Valquez & alij videntur negare, dum requirunt ad omnem relationem terminum aut existentem, aut possibilem. Sed communis sententia affirmat, quam tenent Soar. *disputat. 47. Metaph. sect. 4.* Ruiz *tom. de scient. disputatione 5. sect. 2.* Albertin. de prædicam. ad aliquod quæst. 5. Ouid. *controuers. 10. Metaph. punct. 2.* & apud eos alij. Egoque ut proflus certam amplector: quia scientia de obiecto impossibili relatio quædam est ad ipsum, negatio etiam eius à nobis respectiue ad ipsum concipitur cum fundamento: relationes etiam similitudinis, dissimilitudinis, inæqualitatis, distinctionis, oppositionis ad chimeras terminari sapissimè ex suo obiectiuo conceptu manifestum est, cum possibilia impossibilibus, & impossibilia ipsa inter se verè sint ex conceptibus suis, aut similia, aut dissimilia, aut æqualia, aut inæqualia, aut opposita, aut distincta, &c.

Nona difficultas est. Vtrum eiusdem ad se ipsum relatio realis esse possit. Communis sententia videtur negare, quam latè tueretur Ouid. *contr. 10. Metaphys. punct. 3.* Ego verò cum Ruiz *tom. de scient. disputat. 5. sect. 2.* affirmo. Primò: quia cognitio quâ intellectus creatus cognoscit se ipsum, relatio quædam eiusdem ad se ipsum est, non solum realis; sed etiam re ipsa formalis. Similiterque amor, quo se amat voluntas creata. Secundò: quia connexio, quâ vnumquodque secum ipso est connexum, & identitas, quâ vnumquodque sibi ipsi est identificatum, relationes quædam sunt ex suo conceptu formali fundamentaliter reales: quod satis videtur, ut relationes reales absolute dicantur; tamen formaliter sumptæ relationes sint rationis supposititiæ: sicut relationes similitudinis, æqualitatis, paternitatis, & alia, quæ prædicamentales vulgò appellantur, ex suo conceptu formali relationes rationis supposititiæ sunt, & nihilominus, loquendo absolute, reales relationis vocantur: quia fundamenta vnde sumuntur conceptus formales earum: seu potius, quæ per tales conceptus intenduntur ab intellectu nostro cognosci realia sunt, iuxta doctrinam statutam *suprà numer. 17.* Quo etiam iure relationes, quibus idem sibi ipsi dicitur simile, & æquale, reales appellari poterunt. Vnde iure potiori relationes scientiæ, & amoris, quibus Deus se cognoscit, & amat, eiusdemque proinde sunt ad se ipsum, reales, loquendo absolute, dicenda venient, ut censuit Ruiz *vbi suprà.* Porro relatio eiusdem ad se ipsum circularis vocari potest, sicuti actum eiusdem ad se ipsum *suprà disputat. 8. quæst. 3.* circularem vocauimus.

Quomodo autem omnium relationum vnus conceptus vniuersalis; atque adeo vniuersus, qualis per definitionem Aristotelicam principio positam exponitur, dari possit, ex doctrinâ generali tradendâ *infra disp. 17.* compertum fiet. Vtrum autem ad relationem detur per se motus, necne, alibi est examinandum, vbi de motu sermo sit. Veniamus iam ad agendum de relationibus connexionis, oppositionisque speciatim. Quo tanquam ad scopum potissimum spectat præsens disputatio.